

5. Савченко О. Я. Нова доба шкільної освіти / О. Я. Савченко // Підручник XXI століття. – 2003. – № 1-4. – С. 30-39.

6. Ушинський К.Д. Стислий підручник педагогіки. Нариси передмови до підручника педагогіки / К. Д. Ушинський // Твори : [у 6 т.]. – К. : Радянська школа, 1954. – Т. 1. – С. 237-398.

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

Крамаренко А.М., д-р пед. наук, професор;
Мохій Ю.В., студентка-магістрантка ФППОМ;
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Сучасній школі належить провідна роль у формуванні ціннісного ставлення до природи в учнів, але попри усі намагання, є підстави стверджувати, що нині це завдання залишається не розв'язаним. Як засвідчують українські вчені (В. Крисаченко, М. Кисельов, М. Дробноход, Г.Пустовіт), в учнів доволі часто переважають споживацькі підходи до природи, низьким є рівень усвідомлення екологічних проблем та ціннісного ставлення до природи, слабо розвинена особиста потреба практичної участі в реальній природоохоронній діяльності.

Зокрема К. Гуз упевнений, що в “екологічних кризах, сплесках агресії у суспільстві у певному ступені винна і сучасна школа, яка створює недостатньо можливостей формувати в учнів життєстверджуючий образ світу. Адже вузькоспеціалізоване предметне урокодавання розділяє цілісний план свідомості дитини, не сприяє формуванню переконань, що все у природі зокрема і людина, підлягає єдиним закономірностям. Такий зміст освіти спричиняє агресію проти природи” [1, с. 5].

У контексті останнього А. Степанюк і В. Грубінко зазначають, що донедавна в освітній традиції домінувала антропоцентрична спрямованість аналізу та викладання природничих дисциплін, яка формувала уявлення про другорядність для суспільства закономірностей, що відбуваються у живій природі. Склалася ситуація, яку психологи визначають як стан деформації екопсихологічної свідомості людини. Констатується відсутність екологічних установок та ціннісних орієнтацій у повсякденній поведінці [2, с. 170].

Увесь комплекс екологічних проблем сучасності вимагає нового філософського осмислення, докорінного перегляду низки соціально-економічних питань, нових наукових пошуків і більш повного та послідовного відображення багатоаспектності екологізації у шкільній освіті.

Екологічна освіта не повинна зводитися до прищеплювання учням певної сукупності норм і правил поведінки без пізнання сутності законів і закономірностей природи, так само як і не повинна обмежуватися розвитком тільки екологічних знань. Натомість провідна мета екологічної освіти, на думку автора, має спрямовуватися на розвиток екологічної культури особистості, у структурі якої вона виділяє екологічні знання, екологічні ціннісні відносини і

екологічно доцільні вчинки, дії й діяльність як її основні компоненти. Відповідно складовими формування ціннісного ставлення до природи в учнів початкової школи є: екологічна освіченість, екологічна свідомість, екологічна діяльність.

Оскільки наш експеримент здійснювався з учнями початкової школи, ми вирішили не обмежуватися діяльністю одного гуртка. Так, ми пропонуємо до впровадження програми трьох різних гуртків: “Знавці лікарських рослин”, “Рослини – символ України”, “Гурток аматорів зеленої архітектури”. Очоловати гурткову роботу повинна освічений вчитель, яка має певні навички відповідної діяльності. Таку роботу можуть здійснювати і батьки – лікарі, фармацевти, знавці-аматори.

Створюючи структуру гуртка, ми скористалися загальними підходами, розробленими Г. Пустовітом. Зокрема, необхідністю враховувати:

- специфіку змісту екологічної освіти і виховання у позакласній роботі навчальних закладах, де кожний напрям навчально-виховної роботи може бути реалізовано як у своїх специфічних формах, так і в формах інших напрямів;
- специфічність у співвідношенні і застосуванні у навчально-виховному процесі принципів, форм, методів та засобів побудови й реалізації змісту екологічної освіти і виховання учнів;
- практичну спрямованість навчально-виховного процесу на забезпечення умов для організації різноманітної навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності учнів, реалізації набутих ними знань, інтелектуальних умінь і навичок у конкретній особистісно і соціально значимій природоохоронній роботі;
- можливість реально спостерігати результати своєї діяльності у довкіллі з його вивчення й охорони, скорегувати під впливом педагога чи самостійно власну поведінку, напрями й інтенсивність такої діяльності;
- можливість варіювання навчальним часом у межах одного чи декількох занять, що дає змогу ефективно здійснювати педагогічне керівництво навчальною діяльністю чи природоохоронною роботою учнів;
- наявність додаткового часу як для самостійної навчально-пізнавальної діяльності і конкретної природоохоронної роботи, так і для відпочинку чи розваг, що запобігає перевантаженню учнів;
- особливості педагогічного керівництва гуртковою роботою;
- організаційно-педагогічні, матеріально-технічні, гігієнічні умови організації гурткової роботи у позашкільному навчальному закладі;
- традиції гуртка чи позашкільного навчального закладу в організації навчально-виховної роботи з учнями.

Разом з тим, слід зазначити, що під час складання плану навчально-виховної роботи гуртків враховували краєзнавчий компонент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуз К.Ж. Концептуальні основи цілісної природничо-наукової освіти / К.Ж. Гуз // Формування природничо-наукової картини світу в учнів середньої школи. – Полтава: Довкілля-К, 2005. – С. 4-17.
2. Степанюк А.В. Використання системного підходу при конструюванні змісту шкільної біологічної освіти / Степанюк А., Грубінко В. // Формування природничо-наукової картини світу в учнів середньої школи. – Полтава: Довкілля-К, 2005. – С. 169-180.

ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ УМІНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нагайчук О.В. к.п.н. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини м. Умань Україна

Рівень розумового розвитку школярів визначає всі сторони і результати навчання: якість сформованих знань і умінь; пізнавальну активність учнів у розвитку їх мислення, творчих сил; продуктивність навчальної праці; можливість використання інтелектуальних умінь в будь-якій діяльності, в тому числі для ефективності трудової діяльності.

Поступово, в процесі проектно-технологічної діяльності під час ускладнення творчих проектів від класу до класу, школярі опановують основні компоненти розумової діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, доказ, класифікація, систематизація та інші.

У молодших класах методи розумової діяльності формуються в основному на емпіричному рівні, але досвід навчання свідчить, що вже в початковій школі можна і потрібно елементарно і доступно роз'яснювати учням деякі розумові прийоми (аналіз, порівняння). Найсприятливіші умови для оволодіння вміннями вчитися існують в середніх класах, так значно зростають пізнавальні здібності школярів, оскільки уроки поки що не переобтяжені великим і складним матеріалом. В старших класах, на уроках трудового навчання з використанням методів проектування, знання про способи розумової діяльності не тільки закріплюються, але і значно розширюються, поглиблюються, що дає можливість застосовувати їх на практиці для самостійної роботи над творчим виробом.

З метою вирішення питання, в якому саме класі, на уроках трудового навчання, доцільно здійснити перехід до теоретичного рівня засвоєння того чи іншого прийому, як головні критерії слід враховувати: 1) необхідність усвідомленого оволодіння прийомом для розвитку мислення і засвоєння навчального матеріалу, 2) віковий рівень пізнавальних можливостей учнів. Оптимальний варіант, індивідуально підібраний для кожного прийому, може бути знайдений лише за умови, що братимуться до уваги всі багаточисленні чинники, що впливають на формування даного вміння. Не можна забувати, що між емпіричним і теоретичним рівнями формування навчально-пізнавальної діяльності не може бути жорсткої межі.